

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

หน้าที่พลเมือง

วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

รศ.รัช ทันโตภาส ศษ.บ., น.บ., สส.ม., M.A. (Political Science)

ดร.พิษณุ เพชรพัชรกุล ศษ.บ., ศศ.ม., กจ.ด.

พงษ์ศักดิ์ แคล้วเครือ ศศ.บ. (เกียรตินิยม), ร.ม.

ผู้ตรวจ

ดร.สุรภา ศิลป์ประเสริฐ ค.บ., ศศ.ม., รป.ด.

พอดิ สมสะอื้น กศ.บ., ศษ.ม.

วาสนา สุขเรือน กศ.บ., ศษ.ม.

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์ กศ.บ., กศ.ม.

ประจวบ ตริภักดิ์ พธ.บ., สส.ม.

บุญรัตน์ รอดตา ศษ.บ.

ผลิตและจัดจำหน่ายโดย บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

วัฒนาพานิช สารานุกรม

๒๑๖-๒๒๐ ถนนบำรุงเมือง แขวงสารานุราษฎร์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร. ๐๒ ๒๒๒ ๙๙๙๔ • ๐๒ ๒๒๒ ๔๓๗๑-๒ FAX ๐๒ ๒๒๔ ๖๔๔๖ • ๐๒ ๒๒๔ ๖๔๔๗

email: info@wpp.co.th

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

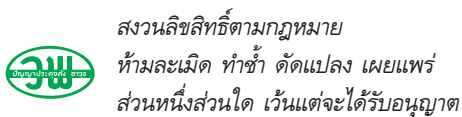
หน้าที่พลเมือง

วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ผู้เรียบเรียง

รศ.ธวัช ทนโตภาส

ดร.พิษณุ เพชรพัชรกุล

พงษ์ศักดิ์ แคล้วเครือ

ผู้ตรวจ

ดร.สุรภา ศิลป์ประเสริฐ

พอดิ สมสะอั้น

วาสนา สุขเรือน

บรรณาธิการ

สุระ ดามาพงษ์

ประจวบ ตริภักดิ์

บุญรัตน์ รอดตา

ปีที่พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๖๗

พิมพ์ครั้งที่ ๑

จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม

ISBN 978-974-18-7940-3

พิมพ์ที่ บริษัท โรงพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด นายเริงชัย จงพิพัฒน์สุข กรรมการผู้จัดการ

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม** ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เล่มนี้จัดทำขึ้นตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ สำหรับให้นักเรียนและครูใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางที่หลักสูตรกำหนด รวมทั้งพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะสำคัญตามที่ต้องการทั้งด้านการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทำประโยชน์ให้สังคม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกได้อย่างมีความสุข

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม** เล่มนี้ยึดแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ใช้หลักการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยพัฒนานักเรียนแบบองค์รวมอยู่บนพื้นฐานของการบูรณาการความคิดรวบยอด ที่เน้นให้นักเรียนเรียนรู้ด้วยกระบวนการที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้ตามศักยภาพสมอง (Brain-based Learning) ซึ่งเน้นการเรียนรู้ให้ตรงกับรูปแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) เน้นทักษะที่สร้างเสริมความเข้าใจที่คงทนของนักเรียน ซึ่งเป็นผลลัพธ์ปลายทางที่ต้องการให้เกิดตามหลักสูตร

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม** เล่มนี้จะสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ด้านหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจง

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ เล่มนี้ได้ออกแบบให้มืองค์ประกอบ ดังนี้

๑ **ตัวชี้วัดชั้นปี** ระบุเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ โดยแยกออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง (ตามหนังสือที่ ศธ ๐๔๐๑๐/ว ๑๕๔๓ ลงวันที่ ๒๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖) ซึ่งตัวชี้วัดระหว่างทางพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีดำ ส่วนตัวชี้วัดปลายทางพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีฟ้า

๒ **สาระการเรียนรู้** แสดงขอบข่ายเนื้อหาที่นักเรียนจะได้เรียนในหน่วยการเรียนรู้

๓ **ประโยชน์จากการเรียนรู้** สรุปประโยชน์ที่ได้จากการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้เป็นประเด็นสั้น ๆ

๔ **คำถามนำ** เป็นคำถามกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสงสัยและสนใจที่จะค้นหาคำตอบ

๕ **เนื้อหา** แบ่งเป็นหัวเรื่องหลัก หัวเรื่องรอง และหัวเรื่องย่อย ตรงตามตัวชี้วัดชั้นปีและสาระการเรียนรู้แกนกลาง มีกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) แทรกเป็นช่วง ๆ เนื้อหาบางตอนอาจนำเสนอด้วยภาพประกอบ ตาราง แผนภูมิ แผนที่ แผนที่ความคิด และประกอบด้วยส่วนอื่น ๆ ดังนี้

๕.๑ **คำสำคัญ** ระบุคำสำคัญที่แทรกอยู่ในเนื้อหาโดยพิมพ์ด้วยตัวอักษรสีฟ้าต่างจากตัวพื้น คำสำคัญนี้จะใช้ตัวเน้นเฉพาะคำที่ปรากฏคำแรกในเนื้อหา ไม่เน้นคำที่เป็นหัวข้อ

๕.๒ **เรื่องน่ารู้** เป็นความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องที่ได้ศึกษาในหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ โดยคัดสรรเฉพาะเรื่องที่นักเรียนควรรู้

๕.๓ **แหล่งสืบค้นความรู้** เสนอแหล่งความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งเว็บไซต์สำหรับการศึกษาค้นคว้าเนื้อหาที่สอดคล้องกับเรื่องที่เรียน

๖ **กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)** เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนทำเมื่อจบเนื้อหาในการเรียนแต่ละหัวข้อ เป็นกิจกรรมที่หลากหลาย สอดคล้องกับหลักการที่เน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เหมาะสมกับวัย สะดวกในการปฏิบัติ กระตุ้นให้นักเรียนได้คิด และส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

๗ **บทสรุป** สรุปเนื้อหาหลังจากจบเนื้อหาและกิจกรรมของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ โดยจัดทำเป็นความเรียง เพื่อให้นักเรียนทบทวนความรู้ที่เรียนไปแล้ว

๘ **กิจกรรมเสนอแนะ** นำเสนอกิจกรรมที่นำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาบูรณาการในการปฏิบัติกิจกรรม

๙ **โครงการ** เป็นข้อเสนอแนะให้นักเรียนปฏิบัติโครงการ โดยเสนอแนะหัวข้อโครงการและแนวทางการปฏิบัติโครงการที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดชั้นปีของหน่วยการเรียนรู้ นั้น เพื่อพัฒนาทักษะการคิด การวางแผน และการแก้ปัญหาของนักเรียน

๑๐ **การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน** นำเสนอตัวอย่างสถานการณ์การนำความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

๑๑ **คำถามทบทวน** เป็นคำถามแบบอัตนัยที่มุ่งถามเพื่อทบทวนผลการเรียนรู้ของนักเรียน

๑๒ **ท้ายเล่ม** ประกอบด้วย

๑๒.๑ **บรรณานุกรม** เป็นรายชื่อหนังสือ เอกสาร หรือเว็บไซต์ที่ใช้ประกอบการเขียน

๑๒.๒ **อภิธานศัพท์** เป็นการนำคำสำคัญที่แทรกอยู่ในเนื้อหา มาอธิบายและจัดเรียงตามลำดับตัวอักษรเพื่อความสะดวกในการค้นคว้า

สารบัญ

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ พลเมืองดี

๑

๑. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ๒
๒. ผลของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี
ตามวิถีประชาธิปไตย ๑๒
๓. แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี
ตามวิถีประชาธิปไตย ๑๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๒ สถาบันทางสังคม

๑๘

๑. สถาบันทางสังคม ๑๙
๒. สถาบันทางสังคมที่สำคัญ ๒๐
๓. ความสัมพันธ์ของสถาบันทางสังคม ๓๒

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ การเมือง

๓๕

การปกครอง

๑. เหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง
การปกครองของไทย ๓๖
๒. หลักการเลือกรับข้อมูลข่าวสาร ๔๙

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๔ กฎหมาย

๕๕

๑. ความหมาย ความสำคัญ และประเภทของกฎหมาย ... ๕๖
๒. กระบวนการในการตรากฎหมาย ๕๘
๓. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว ๖๘
๔. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและประเทศ ๗๖

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ วัฒนธรรม

๙๒

๑. ความคล้ายคลึงและความแตกต่างทางวัฒนธรรม
ของไทยกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย๙๓
๒. วัฒนธรรมที่เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้าง
ความเข้าใจอันดีระหว่างกัน.....๑๑๔

บรรณานุกรม

๑๑๘

อภิธานศัพท์

๑๑๙

หน่วยการเรียนรู้ที่

พลเมืองดี

ตัวชี้วัดชั้นปี

- เห็นคุณค่าในการปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย (ส ๒.๑ ม. ๒/๒)

สาระการเรียนรู้

๑. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๒. ผลของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๓. แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

ประโยชน์จากการเรียนรู้

- ปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และ หน้าที่ของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้อง

คำถามนำ

- การเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยควรปฏิบัติตนอย่างไร

สังคมประกอบด้วยคนที่อยู่ร่วมกันเป็นจำนวนมากและต่างก็มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันได้ การที่คนเหล่านี้จะอยู่ด้วยกันในสังคมได้อย่างเป็นระบบระเบียบ และเกิดความสงบสุขได้นั้น ทุกคนต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี คือ ต้องปฏิบัติตนตามสถานภาพ บทบาท สิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ของตนเอง หากทุกคนสามารถปฏิบัติได้ดังนี้ สังคมนั้นก็จะเป็นสังคมที่ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๑. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

ประเทศเป็นสังคมขนาดใหญ่ที่ประกอบด้วยชุมชนย่อย ๆ หลายชุมชน แต่ละชุมชนก็จะมีกฎระเบียบที่แตกต่างกันไป แต่ทุกชุมชนต้องอยู่ภายในกฎระเบียบที่ประเทศนั้นกำหนด สำหรับประเทศที่ปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีกฎระเบียบต่าง ๆ ให้พลเมืองของตนประพฤติปฏิบัติ และสิ่งสำคัญที่สุด คือ พลเมืองของประเทศนั้นจะต้องปฏิบัติตนตามวิถีประชาธิปไตย

๑.๑ ความหมายของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

พลเมือง หมายถึง ประชาชนของประเทศ ซึ่งมีส่วนเป็นเจ้าของประเทศ เป็นผู้ที่ได้รับการรับรองและอยู่ภายใต้กฎหมายของประเทศนั้น ๆ

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย หมายถึง ประชาชนที่อยู่ร่วมกันและปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ก้าวร้าวสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม มีความรับผิดชอบ และใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหาและทำประโยชน์แก่สังคมของตน

๑.๒ ลักษณะสำคัญของวิถีประชาธิปไตย

สังคมที่เป็นสังคมประชาธิปไตยไม่ใช่เป็นเพียงแค่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น แต่คนในสังคมต้องดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตยด้วย สำหรับลักษณะสำคัญที่ทำให้เกิดวิถีประชาธิปไตยมีดังนี้

๑. การเคารพเหตุผล คนในสังคมประชาธิปไตยต้องเคารพเหตุผลมากกว่ายึดถือตัวบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีอำนาจหรือน่าเชื่อถือเพียงใด โดยทุกคนต้องร่วมกันคิดและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจเป็นธรรมเพื่อค้นหาเหตุผลและความถูกต้องที่แท้จริง ข้อเสนอหรือความคิดเห็นใดดีกว่า มีเหตุผลกว่า ก็จะถูกนำมาใช้ดำเนินการหรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

๒. การประนีประนอม คนในสังคมประชาธิปไตยต้องมีความประนีประนอม ไม่ยึดติดแต่ความคิดของตนเอง รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น เมื่อมีความเห็นหรือความต้องการที่ไม่ตรงกัน ต้องร่วมกันเจรจาตกลงกันเพื่อหาทางแก้ไขหรือหาข้อยุติซึ่งเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

๓. ความมีระเบียบวินัย การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก หากสมาชิกในสังคมไม่มีความมีระเบียบวินัยก็จะไม่สามารถบังคับตนเองให้อยู่ในกรอบกติกาที่ตนและผู้อื่นร่วมกันกำหนดขึ้น ทำให้ไม่สามารถใช้สิทธิปกครองตนเองได้ ดังนั้น ทุกคนจึงต้องปฏิบัติตนเป็นผู้มีระเบียบวินัย เช่น ปฏิบัติตนตามกฎหมาย กฎระเบียบ และกฎเกณฑ์ของสังคม เคารพในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ชื่อตรงต่อหน้าที่ของตนเอง ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม ปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีของสังคม

๔. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ในฐานะที่เป็นเจ้าของสังคมและสังคมก็เป็นของทุกคน ทุกคนจึงต้องมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยการช่วยเหลือสังคมและไม่ทำให้ผู้อื่นหรือสังคมได้รับความเสียหาย เช่น ช่วยกันดูแลรักษาสาธารณสมบัติ ช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก ให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาของส่วนรวม

เมื่อสมาชิกของสังคมต่างปฏิบัติตนตามองค์ประกอบของวิถีประชาธิปไตย คือ การเคารพเหตุผล การประนีประนอม ความมีระเบียบวินัย และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม จะทำให้สังคมนั้นเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

๑.๓ สถานภาพ

สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งของบุคคลที่ได้มาจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือสังคม เพื่อใช้ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เป็นสิ่งที่ทำให้แต่ละคนรู้ว่าจะปฏิบัติต่อตนเองและต่อผู้อื่นอย่างไร ทุกคนจะมีหลายบทบาทขึ้นอยู่กับสถานภาพต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ของตนเอง และมีความแตกต่างกันไปตามกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิก

๑. ประเภทของสถานภาพ

สถานภาพแบ่งเป็น ๒ ประเภท ได้แก่

๑) **สถานภาพโดยกำเนิด**
เป็นสถานภาพทางสังคมที่สมาชิกได้รับโดยกำเนิดที่สำคัญ ได้แก่ เชื้อชาติ สัญชาติ เพศ และสถานภาพที่เกิดขึ้นจากการเป็นสมาชิกในครอบครัว เช่น บุตรหรือลูกพี่ น้อง เหล่านี้ถือเป็นสถานภาพโดยกำเนิดทั้งสิ้น

ลูกเป็นสถานภาพโดยกำเนิด

๒) สถานภาพที่ได้มาภายหลัง สถานภาพที่ได้มาภายหลัง เป็นสถานภาพทางสังคมที่เกิดจากการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับสถานภาพนั้น เป็นสถานภาพที่ได้มาจากความสามารถของแต่ละคนตามเกณฑ์ที่สังคมกำหนด เช่น สถานภาพที่ได้จากการศึกษา เช่น ครู นักเรียน นักศึกษา บัณฑิต สถานภาพที่ได้จากการประกอบอาชีพ เช่น พนักงาน ลูกจ้าง ผู้จัดการ วิศวกร แพทย์

สถานภาพที่ได้จากการประกอบอาชีพ เช่น นักธุรกิจ แพทย์ พยาบาล วิศวกร พ่อครัว
เป็นสถานภาพที่ได้มาภายหลัง

๒. ผลที่เกิดจากสถานภาพทางสังคม

สถานภาพทางสังคมก่อให้เกิดผลในแต่ละบุคคล ดังนี้

๑) ทำให้เกิดสิทธิและหน้าที่
สถานภาพแต่ละตำแหน่งจะประกอบด้วย การกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกในสังคมที่ดำรงอยู่ เช่น สถานภาพบิดามารดามีหน้าที่ต้องเลี้ยงดูและให้การอบรมสั่งสอนบุตร มีสิทธิลงโทษบุตรตามความเหมาะสมเมื่อกระทำความผิด

๒) ทำให้มีเกียรติตามสถานภาพ
ที่ดำรงอยู่ เช่น สถานภาพของการเป็นนักเรียนย่อมได้รับเกียรติว่าเป็นผู้มีการศึกษา สถานภาพการเป็นพระสงฆ์ย่อมได้รับความเคารพนับถือ สถานภาพทางสังคมแต่ละอย่างจะมีระดับของเกียรติยศที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับค่านิยมของสังคมนั้น ๆ

๓) ทำให้เกิดช่วงชั้นทางสังคม หมายถึง การแบ่งแยกสมาชิกในสังคมออกเป็นช่วงชั้น เช่น แบ่งเป็นชนชั้นล่าง ชนชั้นกลาง ชนชั้นสูง โดยการพิจารณาจากสถานภาพทางสังคมที่แต่ละคนดำรงอยู่

พลเมืองดีทุกคนต้องปฏิบัติตามคุณสมบัติที่สถานภาพนั้น ๆ กำหนดไว้ เช่น เมื่อมีสถานภาพเป็นนักเรียน ต้องไปเรียนไปรู้ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน เพื่อที่จะได้ใช้ความรู้นั้นสอบคัดเลือกเข้าเป็นนักศึกษา เมื่อมีสถานภาพเป็นผู้นำ เช่น ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร นายกรัฐมนตรี จะต้องปฏิบัติตนเป็นคนดี บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม ซื่อสัตย์สุจริต เพื่อที่จะได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนให้เป็นผู้นำ เมื่อมีสถานภาพเป็นพลเมืองไทยก็ต้องรักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ไปใช้สิทธิเลือกตั้งคนดีเพื่อเป็นตัวแทนของตน รวมถึงเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองด้วยวิธีการต่าง ๆ

นักเรียนทุกคนจะต้องไปเรียนไปรู้
เพื่อจะได้ใช้ความรู้นั้นทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์
ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ

หากพลเมืองดีทุกคนปฏิบัติตามสถานภาพของตนจะทำให้สังคมสามารถดำเนินอยู่ได้อย่างมีระเบียบ เนื่องจากทุกคนต่างรู้ว่าตนเองเป็นใคร และต้องปฏิบัติตนอย่างไร ทำให้ไม่เกิดความขัดแย้งระหว่างกัน สังคมก็จะเป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุข

๑.๔ บทบาทของพลเมืองดี

บทบาท หมายถึง แนวประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมตามสถานภาพของตน สถานภาพและบทบาทจึงเป็นสิ่งที่อยู่คู่กัน โดยสถานภาพเป็นสิ่งที่แสดงว่าบุคคลนั้นคือใคร มีตำแหน่งหน้าที่อะไร ส่วนบทบาทจะเป็นสิ่งแสดงว่าผู้ที่อยู่ในสถานภาพนั้นควรปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ เช่น ผู้ที่มีสถานภาพเป็นบิดาควรปฏิบัติอย่างไรต่อบุตร ผู้ที่มีสถานภาพเป็นบุตรควรปฏิบัติอย่างไรต่อบิดา ครูควรจะปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างไรและนักเรียนควรปฏิบัติต่อครูอย่างไร

สถานภาพเป็นตำแหน่งทางสังคมซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้ที่ดำรงสถานภาพนั้น ส่วนบทบาทเป็นการกระทำตามสิทธิและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในสถานภาพ บทบาทและสถานภาพจะทำให้การกระทำระหว่างกันของสมาชิกดำเนินไปอย่างสอดคล้องกลมกลืน และช่วยให้การดำรงชีวิตในสังคมเป็นไปอย่างราบรื่น

บทบาทก่อให้เกิดการกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของสมาชิกในสังคมตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน รับผิดชอบต่อ และการให้ประโยชน์ระหว่างกัน เช่น ครอบครัว

ประกอบด้วยสถานภาพ คือ บิดา มารดา และบุตร ต่างก็มีสิทธิและหน้าที่ที่ระหว่างกันตามบทบาทของสถานภาพดังกล่าว บิดามารดามีสิทธิลงโทษบุตรตามความเหมาะสมหากบุตรกระทำความผิด แต่ก็มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตร บุตรย่อมมีสิทธิรับมรดกจากบิดามารดา แต่ก็มีหน้าที่เลี้ยงดูบิดามารดาเมื่อยามท่านแก่ชรา

หากปราศจากการกำหนดบทบาททางสังคม รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคมจะขาดระเบียบและปราศจากทิศทางที่แน่นอน สมาชิกจะเกิดความสับสนเมื่อจะต้องติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่น บทบาทจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญใน**การจัดระเบียบสังคม**

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยจะต้องปฏิบัติตามบทบาทของสถานภาพของตน เช่น

- เมื่อมีสถานภาพเป็นลูก ต้องปฏิบัติตามบทบาทของลูก เช่น เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ มีความกตัญญูต่เวที มีความขยันขันแข็ง ช่วยแบ่งเบาภาระการงานของพ่อแม่ รับผิดชอบตนเอง ไม่สร้างภาระแก่พ่อแม่ เมื่อมีสถานภาพเป็นนักเรียนต้องปฏิบัติตามบทบาทของนักเรียน เช่น เคารพ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครูอาจารย์ ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบ

- เมื่อมีสถานภาพเป็นพลเมืองไทยต้องปฏิบัติตามบทบาทของพลเมืองดี เช่น รักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนเป็นคนดี ซื่อสัตย์สุจริต เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการทำหน้าที่ใช้สิทธิเลือกตั้งคนดีเป็นผู้แทนของตน แสดงความคิดเห็น ตระหนักอยู่เสมอว่าจะไม่รับเงินหรือสิ่งของเพื่อแลกกับผลประโยชน์ของคนอื่น หรือฉ้อราษฎร์บังหลวง ร่วมตัดสินใจกับรัฐบาลตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และเคารพในสิทธิและเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น

เด็ก ๆ ทุกคนเป็นพลเมืองดีต้องปฏิบัติตามบทบาทของตน
เช่น ช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมด้วยการปลูกป่า

๑.๕ สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองดี

สิทธิ คือ อำนาจที่กฎหมายได้บัญญัติให้การรับรองและคุ้มครองแก่บุคคลที่จะกระทำหรือไม่กระทำได้ ๆ รวมทั้งก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้องที่จะไม่ให้บุคคลอื่นเข้าแทรกแซงในขอบเขตสิทธิที่เป็นของตนเอง ในบางครั้งก็ก่อให้เกิดสิทธิในการเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น บุคคลย่อมมีสิทธิในร่างกายของตนเอง ผู้ใดจะมาทำร้าย ทุบตี หรือข่มขืนไม่ได้ หากละเมิดจะถือว่ากระทำความผิด จะต้องได้รับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้

เสรีภาพ คือ ความมีอิสระที่จะทำหรืองดเว้นกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามความต้องการของตน จะถูกจำกัดได้ก็โดยกฎหมายเท่านั้น เช่น เมื่อบุคคลขับรถมาถึงทางแยก ย่อมมีอิสระที่จะเลี้ยวไปในทางใดก็ได้ตามที่ตนต้องการไป หากว่าทางแยกนั้นไม่มีกฎหมายบังคับว่าจะต้องเลี้ยวไปในทางใด หรือเมื่อตนเองไม่ชอบรับประทานอาหารชนิดใดก็สามารถหลีกเลี่ยงไม่รับประทานอาหารชนิดนั้นได้

สิทธิของพลเมืองจึงเป็นสิทธิที่ได้รับหรือมีอยู่ แต่การใช้สิทธิที่ได้รับหรือมีอยู่เป็นเสรีภาพ ดังนั้น คำว่า สิทธิและเสรีภาพจึงใช้คู่กันเสมอ

รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้บัญญัติเรื่องของสิทธิและเสรีภาพไว้ โดยกำหนดให้ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลจะกระทำไม่ได้ นอกจากนี้ยังได้บัญญัติสิทธิและเสรีภาพอื่น ๆ ของประชาชนชาวไทยไว้ ได้แก่ สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย สิทธิในการระบวงการยุติธรรม สิทธิที่จะไม่ถูกเกณฑ์แรงงาน สิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัว เกียรติยศ ชื่อเสียง และครอบครัว สิทธิในทรัพย์สินและการสืบมรดก สิทธิในการรวมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภค สิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุข สิทธิของมารดา ผู้ที่มีอายุเกิน ๖๐ ปี ซึ่งไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และผู้ยากไร้ สิทธิของบุคคลและชุมชน เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพในเคหสถาน เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ๆ เสรีภาพทางวิชาการ เสรีภาพทางการติดต่อสื่อสาร เสรีภาพในการเดินทางและการเลือกถิ่นที่อยู่ เสรีภาพในการประกอบอาชีพ เสรีภาพในการรวมตัวกัน เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง เสรีภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสื่อมวลชน การใช้สิทธิและเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขจะกระทำมิได้ ดังนั้น ทุกคนจึงต้องรักษาและปฏิบัติตามสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ รวมทั้งต้องไม่ยอมให้ผู้อื่นมาละเมิดในสิทธิเหล่านี้ของตน

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยต้องเคารพและมีสำนึกในสิทธิและเสรีภาพ เนื่องจากสิทธิและเสรีภาพถือเป็นหัวใจและรากฐานสำคัญของประชาธิปไตย ต้องพร้อมที่จะรักษาสหสิทธิและเสรีภาพของตนเอง เช่น สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง พลเมืองดีต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยการเลือกคนดีเข้าไปใช้อำนาจแทนตน ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ตรวจสอบการทำงานของผู้นำบริหารและปกครอง แต่ทั้งนี้ควรคำนึงว่า การใช้สิทธิและเสรีภาพที่ตนมีนี้ต้องไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เช่น การวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริง ไม่กล่าวให้ร้ายหรือใส่ความโดยไม่มีมูลความจริง หากพลเมืองดีทุกคนปฏิบัติตามสิทธิและเสรีภาพของตน ก็จะช่วยลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากทุกคนเคารพซึ่งกันและกัน ไม่สร้างความเดือดร้อนหรือความรำคาญแก่ผู้อื่นซึ่งจะนำพาสังคมให้เกิดความสงบ คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

พลเมืองดีมีหน้าที่ต้องไปเลือกตั้ง

๑.๖ หน้าที่ของพลเมืองดี

หน้าที่ หมายถึง สิ่งที่ต้องทำด้วยความรับผิดชอบ พลเมืองในสังคมประชาธิปไตยมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้สังคมเกิดความสงบและคนในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ดังนี้

๑. หน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๑

ชาติ

เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพลเมืองเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากบรรพบุรุษของเราได้เอาเลือดเนื้อและชีวิตเข้าแลกไว้ ดังนั้น เราต้องเชิดชูและพิทักษ์รักษาชาติ ไม่กระทำการใด ๆ ให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่ชาติ และทำนุบำรุงชาติให้เจริญก้าวหน้าสืบไป

๒

ศาสนา

เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้จิตใจมีความบริสุทธิ์ผ่องใส มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีเมตตากรุณาต่อกัน ช่วยประสานจิตใจของคนในชาติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำสิ่งที่ดีให้แก่งานรวม ดังนั้น พลเมืองดีทุกคนต้องรักษาศาสนาให้คงอยู่คู่กับสังคมไทยตลอดไป

๓

พระมหากษัตริย์

เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ คนไทยจึงต้องดูแล พิทักษ์รักษา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

๔

การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

เป็นระบอบการปกครองที่พลเมืองทุกคนมีสิทธิในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการปกครองและการบริหารประเทศจนทำให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคง ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพอย่างเสมอภาคกัน พลเมืองดีทุกคนจึงต้องรักษาระบอบการปกครองนี้ให้คงอยู่ตลอดไป

๒. หน้าที่ป้องกันและรักษาผลประโยชน์ของประเทศ ประเทศเป็นถิ่นที่อยู่อาศัย ซึ่งเปรียบเสมือนบ้านของทุกคน ดังนั้น พลเมืองดีต้องป้องกันประเทศให้ปลอดภัย ป้องกันจากอริราชศัตรูที่เข้ามาแทรกแซง บ่อนทำลาย หรือรุกรานประเทศของเรา และหากในยามที่ประเทศเกิดศึกสงคราม พลเมืองดีต้องให้ความร่วมมือกับราชการทุกฝ่ายโดยเฉพาะฝ่ายทหาร เพื่อจะได้ช่วยกันขับไล่ อริราชศัตรูให้ออกไปพ้นจากดินแดนของเรา และนำพาความสงบสุขกลับคืนมา

นอกจากนี้ พลเมืองดีทุกคนต้องไม่กระทำการใด ๆ ที่อาจจะทำให้ชาติเกิดความเสียหาย จะต้องกระทำและส่งเสริมในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ เพื่อให้ชาติมีความเจริญก้าวหน้า

๓. หน้าที่ให้ความร่วมมือในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในกรณีที่ประเทศต้องประสบกับสาธารณภัยต่าง ๆ พลเมืองดีทุกคนต้องร่วมมือให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย และช่วยป้องกันไม่ให้เกิดุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้นอีก เพื่อให้ผู้ประสบสาธารณภัยสามารถมีชีวิตอยู่ต่อไป และกลับมาร่วมพัฒนาชาติไทยให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

๔. หน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด กฎหมายเป็นข้อบังคับของประเทศ มีไว้เป็นหลักในการรักษาความสงบเรียบร้อยเพื่อให้ประชาชนมีความผาสุกปลอดภัยและประเทศชาติมีความสงบสุข พลเมืองดีทุกคนจึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด รวมทั้งศึกษา สนใจ และเฝ้ารู้เกี่ยวกับกฎหมายต่าง ๆ เพื่อจะได้ปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

๕. หน้าที่รับการศึกษาอบรม ประเทศที่ประชาชนมีคุณภาพ คือ มีความรู้ความสามารถและมุ่งพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องย่อมมีความเจริญก้าวหน้า ดังนั้น พลเมืองดีทุกคนจึงต้องรับการศึกษาอบรมและพัฒนาคุณภาพของตนเองเพื่อที่จะได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป

คนไทยทุกคนต้องเข้ารับการศึกษอบรม
ในการศึกษามาคบบังคับเป็นอย่างน้อย

การรับราชการทหาร
เป็นหน้าที่ของชายไทยทุกคน

๖. หน้าที่รับราชการทหาร การรับราชการทหาร ถือเป็นเกียรติยศของชายไทยทุกคน มีความภาคภูมิใจที่ได้รับการฝึกฝนระเบียบวินัย เรียนรู้ยุทธศาสตร์ และซักซ้อมยุทธวิธีต่าง ๆ เป็นการเตรียมกำลังรบไว้ให้พร้อมต่ออุปสรรคป้องกันชาติ ดังนั้น พลเมืองชายทุกคนจึงต้องมีหน้าที่รับราชการทหารเมื่ออายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์

๗. หน้าที่เคารพและไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่สร้างความแตกแยกขึ้นในสังคม ในระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น พลเมืองดีทุกคนต้องเคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น รวมทั้งไม่ทำในสิ่งที่ก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม เพื่อที่จะได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๘. **หน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติ** การใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลง**ประชามติ**แสดงถึงการใช้อำนาจในการปกครองประเทศของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่จะตัดสินว่าใครควรเป็นตัวแทนของตนไปใช้อำนาจบริหารประเทศและปกครองประชาชน รวมถึงร่วมตัดสินใจกับรัฐ ดังนั้น พลเมืองดีทุกคนจึงควรไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยการเลือกคนดี มีความรู้ เข้าไปทำหน้าที่ดังกล่าว เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า รวมทั้งร่วมลงประชามติเพื่อร่วมตัดสินใจกับรัฐด้วย

๙. **หน้าที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** ประเทศไทยประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแก้ปัญหานี้หากหวังพึ่งแต่ภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวย่อมเป็นไปไม่ได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาคเอกชนและประชาชนทั่วไปจะต้องเข้าร่วมในการแก้ปัญหาด้วย การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างฉลาด ประหยัด รู้คุณค่า และก่อให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

น้ำเมื่อเลิกใช้แล้ว ควรปิดให้สนิทเพื่อประหยัด
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๑๐. **หน้าที่เสียภาษีอากร** ประเทศชาติทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองสิทธิ ความปลอดภัย และบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชนทั้งประเทศ จึงจำเป็นต้องมีงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เงินที่จะนำมาเป็นงบประมาณรายจ่ายเหล่านี้ได้จากการเก็บภาษีจากประชาชนนั่นเอง การเสียภาษีจึงเป็นการช่วยชาติบ้านเมือง ซึ่งก็จะสะท้อนกลับสู่ตัวเองเพราะรัฐจะนำเงินภาษีเหล่านั้นมาสู่ประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ อาทิ การไฟฟ้า การประปา การเดินรถประจำทาง ถนน สะพาน โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต สร้างโรงเรียน โรงพยาบาล ส่งเสริมอาชีพ พลเมืองดีทุกคนจึงต้องเสียภาษีอากรด้วยความเต็มใจ ไม่หลบเลี่ยงภาษี และเสียภาษีให้ตรงตามกำหนดเวลา

๑๑. **หน้าที่ต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ** การทุจริตและประพฤติมิชอบเป็นปัญหาที่ทำให้ประเทศชาติเสียหายนานัปการ เช่น สูญเสียงบประมาณในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยากลำบากและทำได้ยากขึ้น พลเมืองดีทุกคนจึงต้องต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบโดยไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ

๑๒. **หน้าที่อนุรักษ์และคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม** มรดกทางวัฒนธรรม เช่น ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นสิ่งที่สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ถือเป็นสิ่งดีงามมีค่ามหาศาลและควรแก่การภาคภูมิใจ พลเมืองดีทุกคนจึงต้องอนุรักษ์และคุ้มครองมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อสืบทอดไปยังคนรุ่นต่อ ๆ ไป

๑๓. **หน้าที่ในการมีส่วนร่วมทางการเมือง** การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่เป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ดังนั้น พลเมืองดีจึงควรมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ให้ความร่วมมือกับรัฐเกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมือง ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ร่วมออกเสียงประชามติ ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐรวมตัวกันเป็นกลุ่มเยาวชนพิทักษ์ประชาธิปไตย ร่วมรณรงค์ให้คนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในประเด็นว่า ในฐานะที่เป็นนักเรียน ตนเองมีหน้าที่อะไรบ้าง แล้วบันทึกข้อสรุปที่ได้เป็นแผนที่ความคิด แผนภาพ หรือผังมโนทัศน์ จากนั้นนำไปติดที่ป้ายนิเทศหน้าชั้นเรียน

๒. ผลของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีผลต่อการอยู่ร่วมกันของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากหากพลเมืองดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย สังคมนั้นก็จะเป็สังคมที่มีความสงบและเกิดสันติสุข

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยมีผลทั้งต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ ดังนี้

๑. **ทำให้สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาอย่างมั่นคง** การที่ทุกคนปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างมีความรับผิดชอบ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความเสียสละ ช่วยเหลือกันและกัน ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลายอย่างมีเหตุผล ซึ่งการปฏิบัติต่อกันเช่นนี้ก็จะทำให้สังคมและประเทศชาติพัฒนาไปได้อย่างมั่นคง

๒. **ทำให้เกิดความรักและความสามัคคีในสังคม** เมื่อสมาชิกในสังคมทำงานร่วมกันย่อมมีความรักและความผูกพันกัน มีการร่วมแรงร่วมใจกันทำงานก็จะทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๓. **ทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุข** เมื่อทุกคนปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบ และกติกาสังคม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับ เช่น ขับรถต้องปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด ก็จะทำให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุข

๓. แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยมีความสำคัญและมีผลต่อการอยู่ร่วมกันของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากหากพลเมืองดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย สังคมนั้นก็จะเป็นระเบียบเรียบร้อยและเกิดความสงบสุข

การส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยจะต้องทำให้พลเมืองส่วนใหญ่มีหน้าที่และความรับผิดชอบทางการเมือง โดยการสร้างสำนึกทางการเมืองให้พลเมืองสนใจ ติดตาม และมีส่วนร่วม รวมถึงปฏิบัติตามหน้าที่ของพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสามารถทำได้ในทุกระดับ ทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน มีรายละเอียดดังนี้

๑. ครอบครัว แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในระดับครอบครัว ได้แก่

๑) ปฏิบัติต่อกันโดยใช้หลักของเหตุผล เมื่ออยู่ภายในครอบครัว สมาชิกต้องปฏิบัติต่อกันโดยใช้หลักของเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ เช่น พ่อแม่อธิบายเหตุผลให้ลูก ๆ เข้าใจประโยชน์หรือผลดีของการประหยัดอดออม เห็นผลเสียของการใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ฟุ้งเฟ้อ เพื่อให้ลูก ๆ ซึมซับหลักของเหตุผล และนำไปปฏิบัติในการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม

๒) ใช้หลักเสียงข้างมากในการตัดสินใจ เมื่อครอบครัวจะตัดสินใจเรื่องใด ๆ จะต้องถามความคิดเห็นของสมาชิกในครอบครัวก่อนแล้วจึงตัดสินใจตามความคิดเห็นส่วนใหญ่

๓) ปฏิบัติตนตามข้อตกลงของครอบครัว สมาชิกในครอบครัวทุกคนต้องปฏิบัติตามข้อตกลงของครอบครัว เช่น ร่วมรับประทานอาหารเย็นพร้อมกันในเวลา ๑๘.๓๐ น. ช่วยกันทำความสะอาดบ้านในวันหยุดสุดสัปดาห์

๔) เสนอความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ขณะอยู่ในครอบครัวทุกคนต้องรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกคนอื่น รวมทั้งร่วมเสนอความคิดเห็นของตนเอง เช่น พ่อแม่ยอมรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของลูก ลูกเสนอความคิดเห็นเรื่องในครอบครัวกับพ่อแม่ พี่ยอมรับฟังความคิดเห็นของน้อง

การร่วมกันทำความสะอาดบ้าน
เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย

๕) รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง สมาชิกในครอบครัวทุกคนต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองอย่างเคร่งครัด เช่น ลูกต้องช่วยแม่ล้างจานหลังจากรับประทานอาหารเสร็จ

๖) มีความสามัคคี สมาชิกในครอบครัวต้องมีความรักใคร่และสามัคคีกัน ไม่ทะเลาะเบาะแว้งหรือขัดแย้งกัน

๒. โรงเรียน แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในระดับโรงเรียน ได้แก่

การร่วมกันทำงานกลุ่ม
เป็นกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย

๑) ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนต้องร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้ได้ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ และร่วมกันทำงาน ซึ่งการทำงานเป็นกลุ่มนี้ถือเป็นพื้นฐานสำคัญของวิถีประชาธิปไตย

๒) แสดงความคิดเห็นที่มีประโยชน์ นักเรียนต้องร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ เช่น แสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมของโรงเรียน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไป

๓) ยอมรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น นักเรียนต้องรู้จักรับฟังและยอมรับความคิดเห็นของ

บุคคลอื่น ทั้งความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม เพื่อนในชั้นเรียน รวมถึงของสมาชิกทุกคนในโรงเรียน เช่น รับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ๆ เมื่อทำงานกลุ่มร่วมกัน รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในการประชุมของโรงเรียน

๔) ใช้เหตุผลมากกว่าใช้อำนาจ นักเรียนต้องเป็นคนมีเหตุผล รู้จักรับฟังความคิดเห็นแล้วนำมาคิดพิจารณา ไม่ควรใช้อำนาจในการตัดสินใจทันทีโดยยังไม่ได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้อื่น เช่น หากเราเป็นประธานนักเรียน เราต้องรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ๆ ก่อนตัดสินใจดำเนินการใด ๆ ไม่ใช้อำนาจของตนตัดสินใจดำเนินการในทันที

๕) กล้าแสดงออก นักเรียนต้องกล้าแสดงออกในโอกาสต่าง ๆ เช่น กิจกรรมในห้องเรียน กิจกรรมนันทนาการหน้าเสาธง นักเรียนควรเข้าร่วมกิจกรรมเหล่านั้นเพื่อแสดงความสามารถของตน

๖) ยอมรับข้อตกลงและกฎระเบียบของกลุ่มและโรงเรียน เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและทุกคนอยู่ร่วมกันในโรงเรียนได้อย่างสันติสุข ต้องยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มและกฎระเบียบของโรงเรียน เช่น แต่งกายให้ถูกกฎระเบียบของโรงเรียน มาโรงเรียนให้ทันเวลา

๓. ชุมชน แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในระดับชุมชน ได้แก่

- ๑) เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน สมาชิกในชุมชนทุกคนต้องร่วมทำกิจกรรมของชุมชนด้วยความเต็มใจและพร้อมเพรียงกัน เช่น ร่วมประชุมหมู่บ้าน ร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชน
- ๒) เสนอความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน สมาชิกของชุมชนต้องร่วมเสนอความคิดเห็นในสิ่งที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งต้องรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ไม่ใช่อารมณ์หรือโกรธเคืองกันแม้จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน
- ๓) ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ สมาชิกในชุมชนทุกคนต้องตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากกว่าใช้อารมณ์ เช่น การประชุมชาวบ้านเพื่อตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ในชุมชน ผู้เข้าประชุมทุกคนต้องใช้เหตุผลพิจารณาเพื่อตัดสินใจ ไม่ใช่ความชอบหรือไม่ชอบส่วนตัวมาพิจารณาในการตัดสินใจ
- ๔) ร่วมปรึกษาหารือในการร่วมทำกิจกรรมของชุมชน ทุกคนต้องร่วมปรึกษาหารือกันเพื่อให้เข้าใจเป้าหมายตรงกันและดำเนินการไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งจะทำให้กิจกรรมนั้นประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้
- ๕) เคารพกฎ ระเบียบ และกฎหมาย สมาชิกทุกคนต้องเคารพกฎ ระเบียบ และข้อตกลงของชุมชน รวมทั้งเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด
- ๖) ติดตามข่าวสารของชุมชน สมาชิกของชุมชนทุกคนต้องติดตามข้อมูลข่าวสารและความเคลื่อนไหวของชุมชน รวมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างสม่ำเสมอ
- ๗) ร่วมกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง เมื่อชุมชนมีกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง เช่น การเลือกผู้ใหญ่บ้าน การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น การประชุมชุมชน สมาชิกของชุมชนควรเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้ เพื่อใช้สิทธิในการร่วมคิดและร่วมตัดสินใจกับชุมชน

การส่งเสริมให้พลเมืองปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย จะต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้สมาชิกในทุกระดับทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ปฏิบัติตนสอดคล้องกับวิถีประชาธิปไตย เช่น เคารพเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น ปฏิบัติตนตามกฎหมาย เข้าร่วมกิจกรรมของส่วนรวม

กิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)

ให้นักเรียนยกตัวอย่างพฤติกรรมของตนเองที่ได้ปฏิบัติตนตามวิถีประชาธิปไตยในโอกาสต่าง ๆ พร้อมนำมาแสดงความคิดเห็นร่วมกันในชั้นเรียน และสรุปความรู้ที่ได้ในรูปแบบที่นักเรียนสนใจ เช่น แผนที่ความคิด แผนภาพ หรืออินโฟกราฟิก (Infographic)

บทสรุป พลเมืองดี

๑

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยต้องอยู่ร่วมกันและปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ก้าวร้าวในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และใช้สติปัญญาแก้ไขปัญหา และทำประโยชน์แก่สังคมของตน

๒

ผลของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีผลต่อการอยู่ร่วมกันของพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากหากพลเมืองดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย สังคมนั้นก็จะเป็นสังคมที่มีความสงบและความสุข การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยมีผลทั้งต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ เช่น ทำให้สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาอย่างมั่นคง ทำให้เกิดความรักและความสามัคคีในสังคม ทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุข

๓

แนวทางส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

การส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยจะต้องทำให้พลเมืองส่วนใหญ่มีหน้าที่และความรับผิดชอบทางการเมือง โดยการสร้างสำนึกทางการเมืองให้พลเมืองสนใจ ติดตาม และมีส่วนร่วม รวมถึงปฏิบัติตามหน้าที่ของพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสามารถทำได้ในทุกระดับ ทั้งในระดับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

กิจกรรมเสนอแนะ

๑. สำรวจในชุมชนว่ามีใครบ้างที่ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย แล้วสัมภาษณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน จากนั้นร่วมกันสรุปและบันทึกผลลงในสมุด
๒. ร่วมกันจัดทำโครงการส่งเสริมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย แล้วนำไปดำเนินการภายในโรงเรียนของตน พร้อมจัดป้ายนิเทศ

โครงการ

ให้นักเรียนเลือกทำโครงการต่อไปนี้ (เลือก ๑ ข้อ) หรืออาจเลือกทำโครงการอื่นตามความสนใจตามรูปแบบโครงการที่ครูกำหนด (อย่างน้อยต้องมีหัวข้อต่อไปนี้ ความสำคัญ วัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการทำงาน และสรุปผล)

๑. สำรวจพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในท้องถิ่นตน

๒. รณรงค์การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

หมายเหตุ โครงการที่เลือกตามความสนใจควรได้รับคำแนะนำแก้ไขจากครู เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้วจึงดำเนินงานตามโครงการนั้น ๆ โดยครู/ผู้ปกครอง/กลุ่มเพื่อนประเมินลักษณะกระบวนการทำงาน และนักเรียนควรมีการสรุปแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ก่อนพิจารณาเก็บในแฟ้มสะสมผลงาน

การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

นักเรียนจะปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยและส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยได้อย่างไรบ้าง

คำถามทบทวน

๑. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยมีลักษณะอย่างไร และมีความสำคัญต่อประเทศชาติอย่างไร
๒. เพราะเหตุใดพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยจึงต้องให้ความสำคัญกับสิทธิและเสรีภาพ
๓. หน้าที่ของพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยมีอะไรบ้าง
๔. การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยมีผลดีต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติอย่างไร
๕. หากต้องการเห็นสังคมไทยเป็นสังคมประชาธิปไตย นักเรียนคิดว่าจะต้องทำอย่างไร